

Právnícké osoby

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.

Osnova:

- Základní koncepce, prameny, systematika
- Obecná část právnických osob: ustavení, vznik, účel, vnitřní poměry, zrušení, likvidace, zánik
- Korporace
- Fundace (nadace a nadační fondy)
- Ústavy soukromého práva
- Přejícná ustanovení § 3041 an.

PRÁVNÍ OSOBNOST PRÁVNICKÉ OSOBY

- § 118: PO má právní osobnost (§ 15 odst. 1) od svého vzniku do zániku
- § 17/2: „Zřídí-li někdo právo nebo uloží povinnost tomu, co osobou není, přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního jednání náleží.“
- § 20 odst. 1 věta druhá: Právní osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.
- Účel: soukromý nebo veřejný, veřejná prospěšnost
- Jednání za PO je v NOZ chápáno jako zastupování (§ 161, 162), dobrá víra členů orgánů se přičítá právnické osobě
- Orgány PO za ni rozhodují a nahrazují její vůli (§ 151 odst. 1)
- Orgánem PO může být i právní osoba (na konci vždy člověk)

Podstatné znaky právnické osoby dle NOZ

Obecné:

1. Vliv státu a práva na vznik právnické osoby
2. Právní osobnost (tj. právní subjektivita)
3. Účel právnické osoby
4. Organizační struktura (alespoň minimální)
5. Majetková samostatnost a samostatná majetková odpovědnost

Identifikační:

1. Název
2. Sídlo
3. „Národnost“ právnické osoby

Právnícká osoba v OZ

§ 20 odst. 1: Právnícká osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.

§ 22 odst. 2: PO v postavení jako osoba blízká, promítnutí judikatury do textu zákona (právnícká osoba není osoba blízká!!!)

Právnícké osoby veřejného práva a stát

- § 20 odst. 2: „Právnícké osoby veřejného práva podléhají zákonům, podle nichž byly zřízeny; stanovení občanského zákoníku se použijí jen tehdy, slučuje-li se o s jejich povahou.“
- § 3029/ 2: nestanoví-li NOZ jinak, nejsou dotčena ustanovení právních předpisů z oboru práva veřejného, jakožto i ustanovení jiných právních předpisů upravujících zvláštní soukromá práva.
- § 21: „Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právníckou osobu. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.“

USTAVENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY § 122 a násl.

– zakladatelské právní jednání – min. obsahu (§ 123)

Obecné: název, sídlo, předmět, statutární orgán a určí,
kdo jsou jeho první členové (lex specialis zejména ZOK)

- přijetí stanov nebo uzavření jiné smlouvy (více osob) - § 125
- zakladatelská listina (když to připustí zákon – 1 osoba - nadace, jednočlenná obchodní společnost)
- ZOK - pravidla doplňuje, modifikuje

– Zákon (ČT, ČTK, VZP, AK ČR)

– jiný způsob stanovený jiným předpisem (§ 122)-
příspěvková organizace

JEDNÁNÍ MEZI ZALOŽENÍM A VZNIKEM § 127

- Lze jednat „jménem“ PO; kdo jedná, je zavázán sám, více osob solidárně
- Možnost PO převzít účinky jednání do 3 měsíců po vzniku a dát to najevo zúčastněným (nutný projev vůle PO)

VZNIK PRÁVNICKÉ OSOBY § 126

- Pravidlem registrační princip; vznik dnem zápisu do veřejného rejstříku
- výjimky:
 - vznik zákonem (účinností stanovením dne pozdějšího)
 - zákonné výjimky (odborové organizace § 3025/2 – princip evidenční)
 - v zákonem stanovených případech i princip koncesní

Po vzniku PO:

- se nelze domáhat určení, že nevznikla (ochrana práv 3 osob- § 128)
- lze prohlásit PO za neplatnou = vstup do likvidace (důvody v § 129)

VEŘEJNÉ REJSTŘÍKY – OZ, VeřRej

- Veřejný zájem na transparentnosti PO
- Co se zapisuje: min. standard § 120
- Princip materiální i formální publicity (§ 121)
- ZÁKON č. 304/2013 Sb., O VEŘEJNÝCH REJSTŘÍCÍCH PRÁVNICKÝCH A FYZICKÝCH OSOB (co dříve v ObchZ a OSŘ)
- VEŘEJNÉ REJSTŘÍKY (v režimu ZoVR):
 - Obchodní
 - Spolkový
 - Nadační
 - Obecně prospěšných společností
 - Ústavů
 - Společenství vlastníků jednotek

ÚČEL PRÁVNICKÉ OSOBY § 144 a násl.

- PO lze ustavit ve veřejném i soukromém zájmu (dle hlavní činnosti)
- Význam pro volbu právní formy
- u některých PO limity – podnikání atd.
- § 145 – zakázané účely

- § 146 – VEŘEJNÁ PROSPĚŠNOST
zákon o statusu veřejné prospěšnosti – připravován
MSp

ORGÁNY PRÁVNICKÉ OSOBY § 151

§ 151 odst. 1:

„Zákon stanoví, popř. zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.“

Orgány:

- statutární a jiné (nejvyšší, kontrolní...)
- jednočlenné a kolektivní (§ 152 odst. 1)
- Volené, jmenované, jinak sestavované
- „Člen orgánu“ x „člen voleného orgánu“
- i individuální orgán (předseda) – „člen voleného orgánu“
- členem orgánu může být i právnická osoba § 154 (lex specialis § 46 odst. 3,4 ZOK– ochrana věřitelů)
- Dobrá víra členů orgánů se přičítá PO (§ 151 odst. 2)

Příkazní smlouva x smlouva o výkonu funkce 59 ZOK

PRO ORGÁNY SPOLEČNĚ V NOZ:

- předpoklady (způsobilost) pro výkon funkce (§ 152 a násl.)
- dispozitivní pravidla pro usnášeníschopnost a rozhodování
- další požadavky a modifikace (v OZ, ZOK)
- Jednání za právnickou osobu (viz dále)

PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE § 159

(loajalita, pečlivost, znalost)

- (1) Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.
- (2) Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.
- (3) Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.
- Pro obchodní společnosti a družstva modifikace tzv. pravidlem podnikatelského úsudku § 51 ZOK

JEDNÁNÍ ZA PRÁVNICKOU OSOBU § 161-166 NOZ

- Změna koncepčního uchopení – jednání „ZA“ PRÁVNICKOU OSOBU, NIKOLI „JMÉNEM“.
- Kdo zastupuje, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, pravidla pro podepisování (§ 161)

Jednání za:

- 1) Statutární orgán (§ 163) – tvoří vůli v roli zástupce (§ 436)
- 2) Členové jiných orgánů, zapisovaných do VR
- 3) Opatrovník (§165/2)
- 4) Zaměstnanci, obdobně člen nebo člen jiného orgánu nezapsaného do VR (§ 166)
- 5) Smluvní zastoupení – zmocněnec (§ 441 až 449)
 - prokurista (§ 450 až 456)

JEDNÁNÍ „ZA“ PRÁVNICKOU OSOBU

Interní omezení zástupčího oprávnění, jen bylo-li zveřejněno ve veřejném rejstříku

Zastoupení i na základě plné moci, prokura – podnikatel zapsaný v OR, speciální u podnikatelů – § 431 (oproti § 440, § 446)

§ 167: podmínky přičitatelnosti deliktu

Právníckou osobu zavazuje :

1) protiprávní čin, kterého se

2) při plnění svých úkolů

3) dopustil a) člen voleného orgánu,

b) zaměstnanec nebo

c) jiný její zástupce

ZRUŠENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY (§ 168)

PO se zrušuje:

- Právním jednáním (dobrovolně)
- Rozhodnutím orgánu veřejné moci (soudu)
- Dosažením účelu
- z dalších důvodů stanovených zákonem (ex lege)

ZRUŠENÍ S LIKVIDACÍ (§ 186 a násl.) NEBO BEZ LIKVIDACE S PRÁVNÍM NÁSTUPCEM) – PŘEMĚNY (FÚZE, ROZDĚLENÍ), ZMĚNA PRÁVNÍ FORMY - § 174 a násl.

- Autoritativní zrušení soudem – důvody § 172, vždy lhůtu ke zjednání nápravy

ZÁNİK PRÁVNICKÉ OSOBY

- PO zapsaná do veřejného rejstříku – dnem výmazu
- PO, která nepodléhá zápisu – skončením likvidace
- LIKVIDACE – obligatorní postup pro všechny PO
- TRANSFORMACE – PŘEMĚNY V SOUVISLOSTI S NOZ A ZOK (§ 777)
- Základní pravidla pro přeměny (u jednotlivých forem v NOZ, lex specialis zákon o přeměnách obchodních společností a družstev)
- § 3045 – spolky, § 3049 – nadace a nadační fondy – ex lege

Typologie právnických osob

- Obecná charakteristika PO (§ 118-209)
- Korporace (§ 210-302)
 - Spolky
 - SVJ (§1200 a násl.)ú
 - OO, OZ (§3025)
 - obchodní korporace (ZOK)
- Fundace (§ 303 – 401)
 - Nadace (§ 306-393)
 - Nadační fondy (§ 394-401)
- Ústavy (§ 402-418)
- Důležitá přechodná ustanovení - §3041 a násl.

(historické právnické osoby – OPS, ZSPO, atd.)

FUNDACE, SPOLKY, ÚSTAVY V OZ

Koncepční uchopení

- OBECNÁ ÚPRAVA PRÁVNICKÝCH OSOB – LEX GENERALIS
- KORPORACE § 210
- SPOLEK - §214 (zrušuje se zákon č. 83/1990 Sb.) – podrobná dispozitivní úprava
- FUNDACE - § 303 (zrušuje se zákon č. 227/1997 Sb.)
- NADACE - § 306
- NADAČNÍ FOND - § 394
- ÚSTAV § 402 – samostatný oddíl 4 – přiblížení k fundacím
- Zrušuje se zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
- 1220 SVJ
- § 3025 OO, OZ

KORPORACE

- Sdružení osob (i jednočlenné p.o. – korporace, pouze, pokud to připustí zákon)
- SPOLEK – dle DZ obecný typ korporace X § 3 odst. 1 ZOK (delegace, tedy spíše civilní korporace)
- Obecný princip „chovat se čestně a dodržovat vnitřní řád“ – zákaz zneužití členských práv, tzv. korporáčnická loajalita
- Možnost autoritativní zrušení soudem, klesne-li počet členů pod zákonem stanovený počet
- Reflexní škoda

FUNDACE

KONCEPCE:

- Začlenění do NOZ, Oddíl 3 - Fundace – značný rozsah cca 300 paragrafů (+ obsáhlá úprava právnických osob)
- Oddělení úprava nadací a nadačních fondů
- Vyšší respekt vůli zakladatele, rozšíření účelu
- Inspirován stávajícím zákonem o nadacích a nadačních fondech ALE! mnohé jinak, liberalizace
- Rozšíření možné využitelnosti = využití nadačního potenciálu
- Funkční podobnost se svěřenským fondem

ÚSTAVY (§ 402)

- Ústav: právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky.
- Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených
- „obdobná použitelnost“ úpravy nadací

Obecně prospěšné společnosti

- Nadále se řídí dosavadními předpisy § 3050 NOZ
- Možnost transformace dnešních obecně prospěšných společností na ústav, nadaci nebo nadační fond

Přechodná ustanovení NOZ

- nová zákonná úprava osobního statusu právnických osob dopadá ode dne účinnosti nového zákona i na právní poměry dosud trvající
- občanská sdružení, nadace a nadační fondy se ex lege podřizují nové úpravě, ostatní nikoliv
- Organizační složky sdružení se stávají pobočnými spolky (§ 3045)
- nutnost přizpůsobit společenskou smlouvu či statut (§ 3041 odst. 2)
 - rozpor s kogentním pravidlem – pozbývá závaznost účinností
 - lhůta 3 roky k nápravě
 - neučiní-li to – může dojít až ke zrušení PO

Přechodná ustanovení k ZOK

- lhůta 6 měsíců ke přizpůsobení (§ 777 ZOK)
- režim práv a povinnosti společníků podle dosavadních dispozitivních pravidel obchodního zákoníku
- možnost generálního opt-inu s jeho registrací v obchodním rejstříku
- Pro obchodní korporace i přechodná ustanovení k NOZ (lhůta 3 roky)

A to je vše....

Děkuji za pozornost!

email: [katerina.ronovska\(at\)law.muni.cz](mailto:katerina.ronovska@law.muni.cz)